ROCZNIKI POLSKIEGO TOWARZYSTWA MATEMATYCZNEGO
Seria II: WIADOMOŚCI MATEMATYCZNE X (1967)

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

K. URBANIK (Wrocław)

Przemówienie na uroczystym posiedzeniu Walnego Zgromadzenia Polskiego Towarzystwa Matematycznego w dniu 28 maja 1966 roku w Pałacu Staszica

Otwieram uroczyste posiedzenie Walnego Zgromadzenia Polskiego Towarzystwa Matematycznego, zwołane specjalnie dla wręczenia dyplomu członka honorowego PTM profesorowi Kazimierzowi Kuratowskiemu.

W dniu 29 maja 1965 roku w Toruniu Walne Zgromadzenie PTM uchwaliło przez aklamację wniosek o nadanie profesorowi Kazimierzowi Kuratowskiemu godności członka honorowego PTM dla uczczenia zasług naukowych, wybitnej roli w organizowaniu nauki w Polsce, a w szczególności za zasługi dla PTM.

Różne rezultaty prac matematycznych Kazimierza Kuratowskiego tak silnie wrosły w matematykę współczesną, że nie zawsze pamiętamy, kto był ich twórcą.

To samo można powiedzieć o działalności organizacyjnej Kazimierza Kuratowskiego: idee przezeń rzucone lub zrealizowane tak silnie wrosły w życie matematyki polskiej, a zwłaszcza Polskiego Towarzystwa Matematycznego, że niejednokrotnie nie uświadamiamy sobie, komu je zawdzięczamy.

Kazimierz Kuratowski już jako student był pierwszym prezesem Koła Matematyczno-Fizycznego Słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego. Był on także pierwszym, chronologicznie rzecz biorąc, Sekretarzem Oddziału Warszawskiego PTM. Na wniosek tego Oddziału, z inicjatywy Kazimierza Kuratowskiego wprowadzono do Annałów Towarzystwa dział streszczeń z posiedzeń PTM. Już jako prezes Oddziału Warszawskiego w 1936 roku zainicjował reformę PTM zmieniającą jego ustrój centralistyczny na ustrój nowy, w którym stało się ono federacją oddziałów, reprezentowanych przez delegatów na Walne Zgromadzenie.

Kazimierz Kuratowski od chwili założenia Fundamenta Mathematicae był czynnym współpracownikiem redakcji tego czasopisma. W 1928 roku wszedł on oficjalnie w skład redakcji, jako sekretarz. W 1945 roku został redaktorem Fundamentów.

W 1931 roku Kazimierz Kuratowski podjął realizację dawniejszej

myśli Mazurkiewicza: serii Monografii Matematycznych. Jest od początku przewodniczącym Komitetu Redakcyjnego. Przedwojenne tomy serii: Banacha, Saksa, Kuratowskiego, Sierpińskiego, Zygmunda oraz Kaczmarza i Steinhausa dawały syntetyczne ujęcie rezultatów szkół warszawskiej i lwowskiej. „Każdy tom tej serii jest prawdziwym wydarzeniem w rozwoju badań matematycznych" pisał I. D. Tamarkin w entuzjastycznej recenzji V tomu Monografii Matematycznych.

Pierwsze lata powojenne, to okres ciężkiej pracy nad odbudową życia naukowego i rozwinięciem go stosownie do zwiększonych obowiązków w nowym ustroju. Działalność Kazimierza Kuratowskiego w owych czasach cechuje olbrzymi rozmach. Jako prezes PTM w latach 1946-1953 sprawił, że w Towarzystwie zogniskowało się całe życie naukowe świata matematycznego. Towarzystwo objęło pieczę nad wszystkimi wydawnictwami. Zostały wznowione wydawnictwa przedwojenne: Fundamenta Mathematicae, Studia Mathematica, Annales de la Société Polonaise de Mathématique, Monografie Matematyczne i zaczęły powstawać nowe, jak np. Colloquium Mathematicum. W Monografiach Matematycznych publikuje się dzieła przedstawicieli wszystkich polskich ośrodków matematycznych. Towarzystwo rozwinęło szeroką akcję wymiany prelegentów między ośrodkami, która przyczyniła się także do scalenia matematyki polskiej w jeden organizm — mimo wzrastającego zróżnicowania zainteresowań naukowych. Zainicjowane przez prezesa Kazimierza Kuratowskiego trzy nagrody naukowe PTM, przyznawane od 1946 roku systematycznie co rok, są z pewnością najtrwalszymi w formie nagrodami naukowymi w naszym kraju.

Kiedy Kazimierz Kuratowski rozpoczynał studia matematyczne, główne plany polskiej szkoły matematycznej były już zarysowane. Ale realizacja i rozwinięcie tych planów to w wielkiej mierze dzieło Kazimierza Kuratowskiego. Największym oczywiście jego dziełem jest organizacja Instytutu Matematycznego.

Już Janiszewski pisał o potrzebie powołania stałej instytucji, która miałaby pieczę nad organizacją pracy matematycznej, nad gospodarką wydawniczą i — co najważniejsze — nad dopływem młodej kadry matematycznej.

W 1936 roku Komitet Matematyczny Rady Nauk Ścisłych i Stosowanych przedstawia memoriał o stanie i potrzebach matematyki w Polsce, opracowany przez Kazimierza Kuratowskiego w oparciu o ankietę rozpisaną do wszystkich Oddziałów PTM. Memoriał ten zawiera projekt utworzenia dwóch Instytutów: jednego naukowo-badawczego w Warszawie, drugiego — nastawionego przede wszystkim na zastosowania matematyki — we Lwowie. Niestety projekt ten nie doczekał się przed wojną realizacji.

Po wojnie w Polsce Ludowej odżyła myśl powołania do życia Insty-

tutu Matematycznego. Oddajmy głos dokumentom znajdującym się w archiwum naszego Towarzystwa.

W sprawozdaniu z działalności Zarządu Głównego PTM za okres od 6. V. 1946 do 22. IX. 1948 r. czytamy: „Polskie Towarzystwo Matematyczne wystąpiło do władz państwowych z wnioskiem o utworzenie Narodowego Instytutu Matematycznego, który ma być centralną instytucją naukową i organizacyjną w zakresie matematyki czystej i stosowanej oraz w zakresie wydawnictw matematycznych. Projekt statutu Narodowego Instytutu Matematycznego opracował prezes PTM". Przypominam, że prezesem PTM był w tym okresie prof. Kazimierz Kuratowski.

W projekcie ramowym Narodowego Instytutu Matematycznego czytamy

„Do zadań Instytutu należą:

a) utrzymanie i wzmocnienie osiągniętej przed wojną na terenie międzynarodowym pozycji matematyki polskiej, jako jednego z przodujących na świecie ośrodków naukowych,
b) rozbudowa matematyki stosowanej i praktycznej w szerokim zakresie, odpowiednio do rosnących w tej dziedzinie potrzeb Nauki i Państwa, zwłaszcza w dziedzinie gospodarki planowej, obronności, produkcji przemysłowej i rolniczej, opieki społecznej i zagadnień statystycznych,
c) koordynacja działalności wydawniczej w zakresie matematyki i racjonalna organizacja pracy w tej dziedzinie".

Dodajmy, że 20 listopada 1948 roku Rada Ministrów powołała do życia Państwowy Instytut Matematyczny, który później, z chwilą utworzenia PAN, przekształcił się w IM PAN. Już 13 listopada 1948 roku PTM postawiło wniosek powierzenia kierownictwa Państwowego Instytutu Matematycznego profesorowi Kazimierzowi Kuratowskiemu. Stanowisko to piastuje Kazimierz Kuratowski nieprzerwanie do chwili obecnej, niestrudzenie pracując nad organizowaniem życia matematycznego. Jego działalność organizacyjna wykracza obecnie poza granice naszego państwa. Profesor Kazimierz Kuratowski jest bowiem wiceprezesem Międzynarodowej Unii Matematycznej.

Dziś, w uznaniu Jego zasług dla rozwoju matematyki w naszym kraju, Polskie Towarzystwo Matematyczne nadaje profesorowi Kazimierzowi Kuratowskiemu najwyższą godność jaką dysponuje — godność członka honorowego Polskiego Towarzystwa Matematycznego.

W imieniu wszystkich członków PTM i swoim własnym składam Panu Profesorowi najserdeczniejsze gratulacje i życzenia dalszej owocnej działalności.